

Kiem Kracht

Stichting Zaadgoed
voor biologische zaadteelt
en veredeling

In dit nummer:

- Selectie van ouderwets dikke sperziebonen
- Van de voorzitter
- Rassenproef broccoli van start
- Tomatenactie Wild Wonders
- Kort Nieuws

Selectie van ouderwets dikke sperziebonen

Op het voormalige terrein van de Oerakker in het Drentse Veenhuizen ligt een bijzonder biologisch bedrijf vol opmerkelijke gewassen: de Tuinen van weldadigheid. Tuinder Lambert Sijens zet zich net als de vorige eigenaar, Ruurd Walrecht, in voor het behoud van diversiteit. Stichting Zaadgoed steunt hem daarbij.

Lambert en zijn vrouw Jolanda combineren zorg en toerisme met de teelt van ongewone en vaak zeldzame rassen. Naast groenten telen ze ook fruit, noten, kruiden en bloemen. Gepassioneerd vertelt Lambert over zijn bedrijf: "Ik vind het belangrijk dat de diversiteit in de landbouw in stand blijft, dat er variatie is. Persoonlijk experimenteer ik graag met rassen die mensen niet kennen, uit China of Zuid-Amerika. Ik vertel er ook graag over. Bijvoorbeeld over onze 57 aardappelrassen. We hebben één van de grootste privé-collecties van Nederland."

Project Sperziebonen

Bij Stichting Zaadgoed heeft Lambert een aanvraag ingediend voor ondersteuning van een meerjarig project met als doel nieuwe rassen sperziebonen te ontwikkelen. Vanwaar deze aanvraag? "Op de markt vragen mensen vaak naar 'ouderwets', dikke sperziebonen. Daar houd ik zelf ook van. Wij hebben die bonen wel, maar heel kleinschalig. Verder zijn ze bijna niet te koop. Er zijn maar een paar rassen verkrijgbaar en dat zijn meestal dunne boontjes, zoals haricots verts. Handgeplukte dikke

sperziebonen worden nauwelijks nog geteeld. Daarom heb ik het idee opgevat om hier wat aan te doen."

Dubbele Witte Zonder Draad

In de afgelopen eeuwen werden die 'ouderwetse sperziebonen' volop verbouwd in Noord-Nederland en Duitsland. Hiervan zijn maar enkele rassen bewaard gebleven, onder meer in de collectie van Ruurd Walrecht. Lambert: "Bijvoorbeeld de Oostfriese spekbonen, de Dubbele Witte Zonder Draad, Heinrichs Riesen en Bonties uit oost Groningen. Die gaan wij zaaien, kruisen en vervolgens selecteren op smaak, ziektebestendigheid en opbrengst. Het doel is om uiteindelijk één of twee goede, nieuwe, verbeterde rassen te krijgen."

Verbetering oude rassen

Lambert heeft een duidelijke visie op de teelt van oude rassen. "Je moet er in selecteren. Dat wil zeggen de beste planten eruit zoeken en daarmee verder werken. Doe je dat niet, dan gaan de kwaliteit en de opbrengst achteruit." Aan oude rassen valt vaak nog veel te verbeteren volgens Lambert, bijvoorbeeld op het gebied van de ziektebestendigheid. "Als je twee planten kruist die in deze omgeving geteeld zijn en die

→ vervolg Selectie van ouderwets dikke sperziebonen

bestand zijn tegen verschillende ziekten, krijg je een nieuw en sterker ras." Het kruisen van sperziebonen is echter niet eenvoudig, omdat het zelfbestuivers zijn. Lambert wil daarom gaan samenwerken met een veredelaar. "Daar kan ik zelf wat van leren."

Een van de voornaamste selectiecriteria in het project is de opbrengst. "Bij elke oogst wegen we hoeveel er van een plant af is gekomen. Aan het eind van het jaar weet je dan de opbrengst van een bepaald ras en ken je de spreiding over het seizoen." Op smaak zal ook worden geselecteerd, o.a. door middel van een smaaktest samen met een restaurant. "Ik praat graag met koks van goede restaurants. Zij hebben een goed ontwikkelde smaak. Mensen op de markt zijn minder specifiek, zij zoeken meestal uit nostalgie naar de 'smaak van vroeger'."

Nieuwe rassen

Als de nieuwe rassen die in het project zijn verkregen goed genoeg zijn, wil Lambert ze aanmelden, op de markt brengen en er zaad van gaan produceren. "Zodat we er wat geld aan kunnen verdienen." Hopelijk worden deze rassen dan ook door andere ondernemers geteeld, zodat veel mensen ervan kunnen genieten.

Het bonenproject van Robert Koekoek, ook gesteund door Stichting Zaadgoed, staat hier los van. "We spreken elkaar wel af en toe en wisselen dan ervaringen uit, maar we doen allebei ons eigen ding. We telen op andere grond en werken met andere bonenrassen.

Eén ding willen we nog weten: hoe eet hij zijn sperziebonen zelf het liefst? "Vers van de plant. 's Ochtends geplukt, 's avonds op mijn bord. Gewoon gekookt, niet te lang, met een klein beetje boter en zout. Ze moeten piepen tussen je tanden."

The Seed Keepers

Burn our land
burn our dreams
pour acid onto our songs
cover with sawdust
the blood of our massacred people
muffle with your technology
the screams of all that is free,
wild and indigenous.
Destroy,
destroy
our grass and soil
raze to the ground
every farm and every village
our ancestors had built,
every tree, every home
every book, every law
and all the equity and harmony.
Flatten with your bombs
every valley; erase with your edits
our past,
our literature; our metaphor.
Denude the forests
and the earth
till no insect,
no bird
no word
can find a place to hide.
Do that and more.
I do not fear your tyranny.
I do not despair ever
for I guard one seed
a little live seed
that I shall safeguard
and plant again.

Fawaz Turki

Kerncentrales

Bewustzijn komt vaak schoksgewijs en achteraf. De kernramp in Japan leert mij persoonlijk dat het er niet om gaat hoe veilig iets te maken is, maar vooral of je de gevolgen van wat je introduceert nog kunt beheersen op het moment dat het onverhoopt toch mis gaat. En daarbij zul je van het ondenkbare uit moeten gaan.

Voor mij ligt hier de parallel met genetische manipulatie. Binnen Zaadgoed nemen we ons altijd voor niet teveel te spreken over wat we niet willen, maar vooral het positieve te stimuleren. Via uw donaties blijven we dat ook zeker doen, maar in ons denken, schrijven en spreken is het nuttig af en toe de urgentie van ons werk te onderstrepen. Want als je naar de lobbykracht en de hierbij komende intimidaties kijkt van de biotech industrie die ons wil overrompelen met genetische gemanipuleerde zaden, dan kun je rustig spreken van een tsunami.

Vandana Shiva citeerde tijdens ons symposium van vorig jaar een protestgedicht van Fawaz Turki. Het staat hiernaast afgedrukt.

En nu het positieve nieuws; de inzichten van Vandana Shiva hebben ook in Nederland een golf veroorzaakt. Geen verwoestende tsunami, maar een positieve golf waarop het biologische bedrijfsleven wakker is geschud en beseft dat ze in actie moet komen om de diversiteit in ons zaadgoed te bewaren. Zie bijvoorbeeld de tomatenactie in deze Kiemkracht. En als wij als burgers en consumenten het bewustzijn doorgeven over het belang en de smaak van diversiteit, dan blijkt het bedrijfsleven dat ons wil doen geloven dat we al onze kaarten moeten zetten op een onbewezen en in zijn aard onherroepelijke en onbeheersbare techniek, een reus op lemen voeten.

Bert van Ruitenbeek
Voorzitter Zaadgoed

Tomatenactie Wild Wonders

Als u in juni een biologische speciaalzaak binnen wandelt, heeft u goede kans om doosjes met 'wild wonders' aan te treffen waarvan een dubbelte van de opbrengst naar Stichting Zaadgoed gaat. Vorig jaar is deze actie gestart in de Estafette winkels van Odin en dit wordt nu herhaald op grotere schaal, in vrijwel alle biologische speciaalzaken.

Consumenten kunnen een slagzin insturen over het thema biodiversiteit.

Prijswinnaars ontvangen een biologisch voedselpakket en de beste inzendingen komen op onze website te staan.

De winst van deze actie is niet alleen een financiële bijdrage voor onze projecten, maar ook samenwerking tussen biologische handelsbedrijven en winkeliers om het belang van diversiteit van rassen uit te dragen richting consumenten en hier ook zelf verantwoordelijkheid in te nemen. In de bakjes wild wonders komt een folder met uitleg over de verschillende tomatensoorten en over het belang van genetische diversiteit. Want zoals Vandana Shiva vertelde tijdens het symposium van vorig jaar, het mooie van diversiteit is dat hoe meer je ervan gebruikt en ervan geniet, hoe meer er weer ontstaat. Voor deze actie werken kweker Frank de Koning, handelsbedrijf Eosta, Estafette, Natudis en Udea samen.

Meer informatie op www.zaadgoed.nl

Rassenproef met Broccoli van start

Zoals u vorig jaar in de Kiemkracht heeft kunnen lezen ondersteunt Stichting Zaadgoed, mede dankzij klanten van de Triodosbank, de leerstoel van professor Edith Lammerts van Bueren. De eerste hoogleraar biologische veredeling ter wereld.

De bijdrage van Stichting Zaadgoed gaat in 2011 naar een onderzoek ter voorbereiding van broccoli-veredeling.

Biologische veredeling van broccoli is extra hard nodig omdat in de gangbare veredeling steeds vaker gebruik wordt gemaakt van een omstreden techniek; protoplastfusie. Deze techniek, gebruikt om meer zuivere hybriden te maken, is door de koepelorganisatie voor de biologische landbouw IFOAM aangewezen als "niet passend in de biologische landbouw". In de biologisch dynamische landbouw is het gebruik van rassen die gemaakt zijn met protoplastfusie (zogenaamde CMS rassen) al verboden. Om voldoende keuze te houden zal de sector dus haar eigen rassen moeten gaan ontwikkelen. Doel van het onderzoek is na te gaan welke bestaande rassen en zogenaamde "ouderlijnen" de meeste potentie hebben voor de biologische teelt. Daarvoor is een rassenproef opgezet op 2 biologische bedrijven waarin verschillende broccoli rassen (met en zonder CMS) met elkaar worden vergeleken. Daarnaast worden ouderlijnen getoetst uit een Amerikaans biologisch veredelingsprogramma. De proef wordt uitgevoerd door studenten van Edith uit Wageningen. Ook de veredelaars van het biologisch zaadbedrijf "De Bolster" zijn betrokken bij dit project. Zij kijken vooral of er interessante ouderlijnen tussen zitten die gebruikt kunnen worden voor de veredeling van een nieuw biologisch broccoliras.

Kort Nieuws

Afscheid van onze secretaris

Tot onze spijt heeft Linda Pater om gezondheidsredenen afscheid moeten nemen als secretaris van Stichting Zaadgoed. Linda hield niet alleen ons donateurbestand bij, ze zorgde ook dat de kiemkracht verstuurd werd, beantwoorde veel vragen die per mail binnen kwamen en stond achter de zaadgoed-stand op beurzen. Hierbij willen we Linda hartelijk bedanken voor haar jarenlange inzet en haar grote betrokkenheid bij het werk van Stichting Zaadgoed. We wensen haar veel succes in de toekomst.

...en nieuwe secretaris gezocht

Nu we het even zonder secretaris moeten stellen beseffen we pas goed hoe cruciaal die functie is voor een vrijwilligersorganisatie als Stichting Zaadgoed. Wij zijn dan ook dringend op zoek naar een enthousiaste vrijwilliger die de coördinatie van ons secretariaat op zich wil nemen. Hebt u één a twee dagen per maand tijd en woont u in of nabij Utrecht, dan is dit misschien iets voor u. Bent u geïnteresseerd en wilt u graag meer weten? Kijk dan op onze website of stuur een mail naar: info@zaadgoed.nl o.v.v. vacature secretaris.

Donateurs doen mee aan rassentoets

In de vorige kiemkracht stond een oproep voor deelname aan een rassentoets. U hebt daar gelukkig massaal op gereageerd. Intussen hebben bijna zeventig mensen 25 zaadjes van een oud erwten- of kapucijnerras in hun tuin gezaaid. De zaadjes komen uit de genenbank in Wageningen en zijn afkomstig van rassen die vroeger in Nederland geteeld werden, maar nu niet meer in de handel verkrijgbaar zijn. Doel van de toets is onze donateurs een actieve bijdrage te laten leveren aan het bevorderen van de biodiversiteit in de landbouw. Op 26

juni komen de deelnemers bijeen om ervaringen uit te wisselen en om elkaars erwten en kapucijners te proeven. In de volgende nieuwsbrief leest u meer over de resultaten van de toets.

Symposium 'Zaadgoed is ons cultureel erfgoed' groot succes

Op 22 november 2010 organiseerde Stichting Zaadgoed samen met Biologica een uitverkocht symposium over het behoud van zaad als cultureel erfgoed. Ooit was zaadveredeling een bezigheid van alle boeren. Tegenwoordig is het zaad in handen van een klein aantal multinationale ondernemingen. Steeds vaker verhinderen octrooien op genen en planteigenschappen de vrije toegang tot onze genetische bronnen. Internationale voorvechtster van boerenrechten Vandana Shiva gaf hierover een gepassioneerde lezing met een globaal perspectief. Hoogleraar Edith Lammerts van Buuren en veredelaar Bart Vosselman legden uit wat biologische veredeling onderscheid van gangbare veredeling en wat het belang ervan is voor de biologische sector. Tijdens het debat werd opgeroepen tot samenwerking tussen al partijen in de keten en tot veredeling in samenwerking met de natuur. "Als we voedselgewassen in het laboratorium gaan maken, kunnen we net zo goed meteen pillen gaan slikken." aldus een van de bezoekers. Hebt u het symposium gemist en wilt u meer weten? Het verslag is nog te vinden op onze website.

Panneldiscussie met v.l.n.r.: Volkert Engelsman, Aad van Elsen, Bart Vosselman, Alex van Hootegem en Edith Lammerts

Waarom Stichting Zaadgoed ?

De biologische landbouw wil gezonde en smakelijke voeding produceren zonder kunstmest, chemische bestrijdingsmiddelen en gentechnologie. Daarvoor zijn rassen nodig die zijn aangepast aan de biologische teeltwijze. Biologische rassen met een brede weerstand tegen ziekten en plagen en een goed ontwikkeld wortelstelsel om voldoende voedingsstoffen uit de bodem of organische mest te halen. Om deze rassen te ontwikkelen is veel veredelingswerk nodig, veel meer dan tot nu toe wordt gedaan. Stichting Zaadgoed is opgericht om biologische zaadteelt en veredeling te stimuleren. Dit doet ze onder andere door het ondersteunen van concrete veredelingsactiviteiten voor en door biologische telers en verdelers. Daarnaast zet de stichting zich in voor het behoud van de diversiteit aan gewassen en rassen in de landbouw. U hulp is daarbij hard nodig. Bent u enthousiast over de doelstellingen van Stichting Zaadgoed, word dan donateur door 15 euro (of meer) over te maken op banknummer 19 83 73 996 t.n.v. Stichting Zaadgoed te Utrecht, o.v.v. uw naam en volledige adres. Of kijk op www.zaadgoed.nl voor meer informatie.

Welkomstgeschenk

Voor nieuwe donateurs heeft Stichting Zaadgoed een set van 4 mooie ansichtkaarten ontwikkeld. Op de kaarten staan foto's van gewassen waaraan in projecten van zaadgoed gewerkt wordt.

Colofon

Kiemkracht is een uitgave van Stichting Zaadgoed en verschijnt 2x per jaar.
Redactie: Maaïke Raaijmakers, Annelijn Steenbruggen
Foto's: De Tuinen van Weldadigheid, Biojournaal
Aan dit nummer werkten mee: Jasper Vink, Bert van Ruitenbeek, Coen ter Berg, Lambert Sijens.
Vormgeving & productie: www.burolaga.nl

Adres redactie en Stichting Zaadgoed:
p/a Biologica, Postbus 12048 3501 AA Utrecht
e-mail: info@zaadgoed.nl website: www.zaadgoed.nl
Triodosbank nr 19 83 73 996